

પ્રવચન નં. ૧૧૩, ગાથા-૧૦૩, શુક્રવાર, પોષ સુદ ૨, તા.૨૧-૧૨-૧૯૭૯

ગાથા-૧૦૩.

જં કિંચિ મે દુચ્ચરિત્તં સવ્વં તિવિહેણ વોસરે ।
સામાઇયં તું તિવિહં કરેમિ સવ્વં ણિરાયારં ।।૧૦૩।।

જે કાંઈ પણ દુશ્ચરિત મુજ તે સર્વ હું ત્રિવિધે તજું;
કરું છું નિરાકાર જ સમસ્ત ચરિત્ર જે ત્રયવિધનું. ૧૦૩.

ટીકા :- ‘આત્મગત દોષોથી મુક્ત થવાના ઉપાયનું કથન છે.’ આત્મામાં થતાં રાગ, દ્વેષ, વિકાર એ અશુદ્ધપરિણામ છે. એ અશુદ્ધદોષોથી મુક્ત થવાના ઉપાયનું આ કથન છે. હવે મુનિ પોતે કહે છે. ‘મને પરમ-તપોધનને...’ આહાહા...! પરમ તપોધન મુનિ. દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ઉપરાંત તપ એટલે ચારિત્રની વિશેષ નિર્મળતાની શુદ્ધતા એ તપ છે. એવા ‘પરમ તપોધન...’ અને તપરૂપી ધન. ધણી... આહાહા...! ‘ભેદવિજ્ઞાની હોવા છતાં...’ રાગથી ભિન્ન આત્માનો અનુભવ હોવા છતાં, રાગના વિકલ્પથી ભિન્ન અનુભવ હોવા છતાં. દોષ બતાવવો છે ને? ‘જં કિંચિ મે દુચ્ચરિત્તં’ બતાવવું છે ને? પાઠમાં એ છે.

‘પૂર્વસંચિત કર્મના ઉદયને લીધે ચારિત્રમોહનો ઉદય હોતાં જો કાંઈ પણ દુઃચારિત્ર હોય...’ કર્મનો ઉદય તો નિમિત્ત છે. મારી પર્યાયમાં જે કાંઈ દુઃચારિત્ર હોય... આહાહા...! શુભભાવ પણ દુઃચારિત્ર છે. ‘તો તે સર્વને મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી...’ મન-વચન અને કાયા તરફના વલણને છોડી અને ‘હું સમ્યક્ પ્રકારે...’ શુદ્ધ ચૈતન્યનો આશ્રય લઈ તે તે દોષો કર્મના નિમિત્તથી પર્યાયમાં થતા મને તેને હું ‘તજું છું.’ ઉપદેશના વાક્યો અપેક્ષિત હોય છે. નહિતર વળી દોષને તજું છું. તો એ કીધું કે એ તો વ્યવહાર છે. ૩૪ ગાથા. રાગનો ત્યાગ માત્ર પણ આત્મામાં નથી. પરમાર્થે રાગનો ત્યાગ કર્તા પણ આત્મા નથી. આહાહા...!

પરદ્રવ્યનો ગ્રહણ-ત્યાગ તો આત્મામાં અજ્ઞાનભાવમાં પણ નથી. કેમ કે પરદ્રવ્ય અને સ્વદ્રવ્ય વચ્ચે તો અત્યંત અભાવરૂપ મોટી વજ-ભીંત પડી છે. આહાહા...! પણ નબળાઈને લઈને પર્યાયમાં આ જે રાગાદિ થાય છે, એને ‘હું તજું છું.’ સમજાવવું છે ને? એક બાજુ કહે કે રાગને છોડું છું, એ આત્માને નામમાત્ર કથન છે. પરમાર્થે છોડું છું એ પણ આત્મામાં નથી. કેમ કે એ જ્ઞાનસ્વરૂપથી ખસ્યો જ નથી. જ્ઞાનમાં નથી તે ત્યાં નથી. જ્યાં રાગ નથી ત્યાં ઠર્યો છું. આહાહા...! જે સ્થિતિએ રાગને છોડું છું, તજું છું. એવું પણ એક નામમાત્ર કથન કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! આવી વાત છે. ઉપદેશમાં વ્યવહારના વાક્યો તો એવા

જ આવે.

હેય ઉપાદેયપણું પણ વ્યવહાર છે. એકલો ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ, તેને અવલંબીને જે દશા થાય એ એક જ ધર્મ છે. આહાહા...! માણસને આવું આકરું પડે. કાંઈક એનો બીજો રસ્તો હશે કે નહિ? આવું આકરું, સવાર-સાંજ આકરું... આકરું... આકરું... આકરાની વ્યાખ્યા અપૂર્વ એમ લેવું. અપૂર્વ. પૂર્વે કદી કર્યું નથી માટે અપૂર્વ. આહાહા...! કહે છે, કે 'તે સર્વને મન-વચન-કાયા...'માં પૂર્વ સંચિતકર્મના ઉદયના નિમિત્તમાં, મારા અશુદ્ધ ઉપાદાનની યોગ્યતામાં જે કાંઈ દોષ આવ્યા હોય. કારણ કે નિમિત્ત અને ઉપાદાન બે વચ્ચે તો અભાવ છે. પોતે અશુદ્ધ ઉપાદાનની અપેક્ષાએ તો નિમિત્ત નથી જ. સમજાણું કાંઈ? અશુદ્ધ ઉપાદાનના અસ્તિત્વની અપેક્ષાએ... આની અપેક્ષાએ તો નિમિત્ત વસ્તુ જ નથી. નિમિત્તની અપેક્ષાએ નિમિત્ત વસ્તુ છે. આહાહા...! આવી વાતું છે. માર્ગ એવો છે, ભાઈ!

ભગવાન ચૈતન્ય આનંદકંઠ અખંડ આનંદનો સાગર જ્યાં ઉછળી રહ્યો છે, એને રાગનું તો કલંક છે. ભવ થવો એ પણ કલંક છે. આહાહા...! 'યોગીન્દ્રદેવ'માં આવે છે. 'યોગીન્દ્રદેવ'ના દોહરામાં. જન્મ ભવ કલંક છે. આહાહા...! ભગવાન અસંયોગી ચીજ જેમાં રાગના સંયોગીભાવનો પણ અભાવ, સંયોગી ચીજનો ગ્રહણ-ત્યાગનો અભાવ તો બધાને છે. આહાહા...! પણ સંયોગી જે પુણ્ય, દયા, દાન આદિ રાગભાવ છે, એનો પણ સ્વભાવભાવમાં સંયોગીભાવનો અભાવ છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? ભાષા તો સાદિ પણ ભાવ તો જે હોય એ હોય ને. આવું સ્વરૂપ છે.

કોઈનો કાગળ આવ્યો છે. ભાઈએ નામ લખ્યું નથી. આત્મજ. એમ કરીને કર્યું છે. ઓલું આવે છે ને આવું. શું કહેવાય એ? અંતરદેશી. બહુ ખુશી બતાવે છે. ઓહોહો...! આ વાત! ક્યાંય સાંભળી નથી, ક્યાંય છે નહિ. આનંદ.. આનંદ... આનંદ... આહાહા...! અખંડાનંદ પ્રભુ ભિન્ન છે. એવી વાત કોણ કરે છે? પ્રભુ! પાછળ નામમાં આત્મજ લખ્યું છે. નામ આપ્યું નથી. આત્મજ એટલે શું? આત્માથી ઉત્પન્ન થયેલો. દીકરો કહેવાય ને? આત્મજ કહેવાય. દીકરાને આત્મજ કહેવાય. વ્યવહારે આત્માથી ઉત્પન્ન થયેલો. કોઈ છે ખરો. બરાબર છાપેલ નથી.

અહીં કહે છે, હું તો તપોધન ... મને મારી પર્યાયમાં, મારી નબળાઈથી, કર્મના નિમિત્તના જોડાણથી, જોડવું એટલે તેમાં લક્ષ થવાથી 'જો કાંઈ પણ દુઃચારિત્ર હોય, તો તે સર્વને મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી...' આહાહા...! એ આવે છે ને? ભાઈ! પાછળ આવે છે, કે.. ભલે એને ભાવાર્થમાં ક્ષાયિકસમકિત લીધું, કે ક્ષાયિકસમકિત થતાં જોગનું કંપન્ન પણ એટલું નાશ થાય છે. ભાવાર્થમાં આવે છે. મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય અને યોગ. પાંચ બંધના કારણ છે એ પાંચનો અંશ ઘટી જાય છે. મિથ્યાત્વ સર્વથા ઘટે, બીજો યોગ છે એનો પણ ત્યાં અંશે નાશ થઈ જાય છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ?

બીજી ભાષાએ કહીએ તો સમ્યગ્દર્શન એટલે સર્વગુણાંશ સમકિત. એ સર્વગુણાંશનો અર્થ એ, કે અંદર જે અજોગ નામનો ગુણ છે, એ કંપનરૂપે છે. એ સમ્યગ્દર્શન વખતે પણ એટલું કંપન તો નાશ થાય છે. ક્યાંક છે. ભાવાર્થમાં ક્યાંક છે. પાછળ-પાછળ. ‘સમયસાર’ છે? આ તો ‘નિયમસાર’ છે. ‘સમયસાર’માં છે. અહીં તો એમ કહેવું છે, કે ‘મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી...’ સંશુદ્ધિ શબ્દ પડ્યો છે ને? ‘મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી...’ એટલે ત્રણના અભાવરૂપી શુદ્ધિનો અંશ પ્રગટ થાય છે. આહાહા..!

મન-વચન-કાયાના પરિણામ. અશુદ્ધપરિણામ તો દૂર રહ્યા. પણ એ કંપન છે ને કંપન? મન-વચન-કાયાનું નિમિત્ત છે અને કંપન છે એ કંપનની પણ અંશે શુદ્ધિ થાય છે. એટલું કંપન પણ ચોથે ગુણસ્થાને નાશ થઈ જાય. આહાહા..! એટલે ત્રણેયની સંશુદ્ધિથી એમ કીધું છે. ત્રણેયની સંશુદ્ધિ. ‘સમ્યક્ પ્રકારે...’ તેની શુદ્ધિ છે. શું કીધું આ? મન-વચન અને કાયાના નિમિત્તથી થતા ત્રણ અવગુણ જે છે, એ અંદર જતાં એ ત્રણેયનું કંપન થાય છે ને? એ કંપનથી પણ અંદર ઘટીને સંશુદ્ધિ થાય છે. આહાહા..! અશુદ્ધિ તો ખસી જાય છે પણ અશુદ્ધ ભેગું કંપન પણ અશુદ્ધ છે એમાંથી અંશે ખસી જાય છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- નિષ્કંપ થાય છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- સ્થિર થાય છે. ચૌદમે ગુણસ્થાને જ અજોગ થાય છે એમ એકાંત નથી એમ કહેવું છે. સમજાય છે કાંઈ? ચૌદમે ગુણસ્થાને અજોગ થાય છે એ અજોગ થાય છે એ તો અજોગ એનો ગુણ છે. ગુણ છે એટલે પૂર્ણશુદ્ધ ત્યાં થાય છે. જોગ એનો ગુણ નથી કંપન. આહાહા..!

‘ચારિત્રમોહનો ઉદય હોતાં જો કાંઈ પણ...’ એમ છે ને? ‘જો કાંઈ પણ દુઃચારિત્ર હોય...’ મલિનતાનો અંશ... આહાહા..! ‘તો તે સર્વને...’ તે સર્વને. આહાહા..! ‘મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી...’ સર્વની અશુદ્ધિનો નાશ થઈને સર્વની શુદ્ધિનો અંશ પ્રગટ થાય છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? તેથી સમકિતને એમ કહ્યું છે ને ‘શ્રીમદ્દે’? સર્વગુણાંશ તે સમકિત. આપણે ‘રહસ્યપૂર્ણ ચિહ્ની’માં ‘ટોડરમલજી’એ એમ કહ્યું છે, ‘ચોથે ગુણસ્થાને એકદેશ જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે.’ જ્ઞાનાદિ. એમ ‘રહસ્યપૂર્ણ ચિહ્ની’માં છે. અને ‘સર્વદેશ પૂર્ણ તે કેવળજ્ઞાનમાં થાય છે.’ આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ?

ભગવાન આખો પરમાત્મસ્વરૂપ છે. અનંત-અનંતગુણનો પિંડ, પ્રભુ! એમાંથી એનો આશ્રય લેતા, જેટલા ગુણો છે એનો એક-એક અંશ શુદ્ધિ પ્રગટ થતાં તેનાથી વિરુદ્ધના જેટલા અશુદ્ધ છે, તેના અશુદ્ધનો અંશ ત્યાં ઘટી જાય, નાશ થઈ જાય છે. કેટલાક અંશ અશુદ્ધ સર્વથા જાય, કેટલાક અશુદ્ધ અંશો થોડા ઘટી જાય. પણ સંશુદ્ધિ થાય. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ આમાં? આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- એકલો ચારિત્રગુણ ન લેવો પણ બધા ગુણ લેવા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- બધા ગુણનો અંશ સંશુદ્ધિ છે. એ ચોથે ગુણસ્થાને અનંતાગુણ, દ્રવ્ય છે કે નહિ? દ્રવ્યદષ્ટિ થઈને? શેની દષ્ટિ થઈ? દ્રવ્યની. તો દ્રવ્યમાં જેટલા ગુણો છે એની શુદ્ધિ એક અંશે બહાર આવે જ તે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! ધીમેથી સમજવા જેવી વાત છે, બાપુ! આ તો વીતરાગમાર્ગ છે. સર્વશદેવ પરમેશ્વરનો અલૌકિક માર્ગ છે. આહાહા...! એની વાતું તો, એ પૂરી વાત તો ભગવાન જાણે, સંતો જાણે. આહાહા...! જે વિકલ્પાતીત છે, વચનાતીત છે. આહાહા...! એ કંપનથી રહિત છે. આહાહા...!

એવો જે ભગવાન આત્મા, એમાં મને જે કાંઈ અશુદ્ધતા થાય છે કહે છે. હું મુનિ છું, તો પર્યાયમાં અંશે અશુદ્ધતા આવે છે. તેને હું ‘મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી હું સમ્યક્ પ્રકારે...’ શુદ્ધિથી. ‘હું સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું.’ એટલે? આહાહા...! મેં જ્ઞાનને ધારણામાં રાખ્યું નથી. એમ કહે છે. એનું જે જ્ઞાન છે, આવું આ છે, જોગ વિનાનો છે, ફલાણો છે, ઢીંકણો છે, એવું મેં ધારણામાં રાખ્યું નથી. મેં તો મારા પ્રવર્તનમાં જ મૂકી દીધું છે. ‘સમ્યક્ પ્રકારે...’ શબ્દ પડ્યો છે ને? આહાહા...!

‘હું સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું.’ આહાહા...! જે રીતે વસ્તુનો સ્વભાવ છે તેજ રીતે અંશે પ્રગટ થતાં અશુદ્ધિને, મન-વચન-કાયાની અશુદ્ધિને પણ... આહાહા...! ‘હું સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું.’ સમ્યક્ પ્રકારે. જેવું સત્ છે એ રીતે સત્નો અંશ પ્રગટ કરી અને અસત્ના અંશને સમ્યક્ પ્રકારે કરીને છોડું છું. આહાહા...! શું એની ગહનતા! એની ગંભીરતા! એવી વાત છે. આ તો ‘નિયમસાર’ છે. એ પણ ‘કુંદકુંદાર્ય’ એમ કહે છે, કે મેં તો મારા માટે બનાવ્યું છે. છેલ્લી ગાથામાં છે. આહાહા...! આવો ભગવાન અંદર બિરાજે છે. અનંત-અનંતગુણના ચૈતન્યના ચમત્કારની શક્તિથી ભરેલો, પ્રભુ! અજોગ સ્વરૂપથી ભરેલો છે. કંપન-ફંપન એના સ્વરૂપમાં છે જ નહિ. એ ત્રિકાળ નિરાવરણ છે. ત્રિકાળ પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસ થાય તેવો છે. એ પર્યાયમાં જણાય એવો એ છે. પર્યાયમાં પ્રતિભાસ. એ શબ્દ ૩૨૦ ગાથામાં છે ને? ત્રિકાળ નિરાવરણ અને પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસ. પ્રત્યક્ષ પ્રતિ મારા જ્ઞાનમાં પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસ થાય. આહાહા...! એ ત્યાં રહે છતાં પ્રતિભાસ. પ્રતિબિંબ કહેવાય છે ને? સામે બિંબ ત્યાં રહે અને અરિસામાં પ્રતિબિંબ દેખાય. જેવી ચીજ છે એવું ત્યાં પ્રતિબિંબ. એમ મારામાં પ્રતિપક્ષ, પ્રતિપ્રત્યક્ષ... આહાહા...! મારી પર્યાયમાં એ આખી ચીજ પૂર્ણ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, પ્રત્યક્ષ જણાય છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? આ કથા નથી, બાપુ! આ તો વીતરાગ ત્રણલોકના નાથની દિવ્યધ્વનિ છે. આહાહા...! એને સાંભળવા એકાવતારી ઇન્દ્રો ભેગા થાય, એને સાંભળવા જગતના બહારના જંગલના સિંહ, જંગલના વાઘ, કાળા નાગ. બીજાને ભય આપ્યા વિના આમ સડસડાટ કરતા ત્યાં સમવસરણમાં અત્યારે ચાલ્યા જાય છે. આહાહા...! એ વાણી કેવી હોય? બાપુ! એ કાંઈ કથા છે? બારોટ છે? કે કૂળની માંડે મોટી. તારું કુળ આવું હતું અને આવું હતું. આ તો તારા આત્માનું કુળ આવું છે એની માંડી છે. આહાહા...!

‘હું તેને સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું. ‘સામાયિક’ શબ્દથી ચારિત્ર કહ્યું છે—’ અહીં ચારિત્ર શબ્દ લીધો છે ને? આહાહા...! અહીં સામાયિક શબ્દે ચારિત્ર. પાઠમાં સામાયિક છે ને? ત્રીજું પદ. ‘સામાયિક’ શબ્દથી ચારિત્ર કહ્યું છે—કે જે (ચારિત્ર)...’ ત્રણ પ્રકારનું છે. ‘સામાયિક, છેદોપસ્થાપન અને પરિહારવિશુદ્ધિ નામના ત્રણ ભેદોને લીધે ત્રણ પ્રકારનું છે.’ આહાહા...! એ સામાયિકનો અર્થ કર્યો. એ ‘ત્રણ પ્રકારનું છે.’ ... ત્રિવિધે કરીને તેને રાગને છોડીને ત્રણ પ્રકારને છોડીને નિરાકાર આત્માને કરું છું. આહાહા...!

‘ત્રણ ભેદોને લીધે ત્રણ પ્રકારનું છે. (હું તે ચારિત્રને નિરાકાર કરું છું.) અથવા હું જઘન્ય રત્નત્રયને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું;...’ આહાહા...! ત્રણ પ્રકાર છે ને? એક જઘન્યરત્નત્રય છે, નીચલા રત્નત્રય છે, નીચલી દશામાં. જઘન્ય રત્નત્રયને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું. ત્રણ પ્રકાર કહ્યા ને? ‘સામાયિક તું તિવિહં કરેમિ સવ્વં ગિરાયારં’ મૂળ પાઠ. સામાયિકને ત્રણ પ્રકારથી હું નિરાકાર કરું છું. એ ત્રણ પ્રકારના અર્થ બે. એક તો એ... આહાહા...! ‘હું જઘન્ય રત્નત્રયને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું;...’ જે જઘન્યદશા છે, જે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની નીચલી દશા છે, એને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું. એક.

‘નવ પદાર્થરૂપ પરદ્રવ્યનાં શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-આચરણસ્વરૂપ રત્નત્રય સાકાર (—સવિકલ્પ) છે,...’ આહાહા...! એ બે. ‘નવ પદાર્થરૂપ પરદ્રવ્ય...’ અહીં તો જોયું? ‘મોક્ષમાર્ગપ્રકાશક’માં નવતત્ત્વની શ્રદ્ધાને સમ્યગ્દર્શન કહ્યું. એ અભેદથી કહ્યું છે. એ એક વચન છે અને અહીં બહુવચન છે. ‘નવ પદાર્થરૂપ પરદ્રવ્યનાં...’ આ વ્યવહાર છે. ‘નવ પદાર્થરૂપ પરદ્રવ્યનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-આચરણસ્વરૂપ રત્નત્રય સાકાર (—સવિકલ્પ) છે,...’ ત્રણ રાગવાળા છે. આહાહા...! એક તો જઘન્યરત્નત્રય છે એને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું. એક નવપદાર્થનું જે શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન જે સાકાર છે. સાકાર એટલે ભેદવાળા છે.

‘તેને નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ સ્વભાવરત્નત્રયના સ્વીકાર (—અંગીકાર) વડે નિરાકાર-શુદ્ધ કરું છું;...’ છે? આહાહા...! ‘તેને નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ...’ એ ત્રીજું. પહેલું એ કહ્યું, કે જઘન્યરત્નત્રય અને ઉત્કૃષ્ટ. બીજું નવપદાર્થની શ્રદ્ધા તે સાકાર છે અને ત્રીજું ‘તેને નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ સ્વભાવરત્નત્રયના સ્વીકાર (—અંગીકાર) વડે નિરાકાર-શુદ્ધ કરું છું;...’ એ ત્રણ થયા. સમજાણું આમાં કાંઈ? ત્રણના પાઠ અહીં છે ને? ‘તિવિહં કરેમિ’ એટલે એના બે બોલ લીધા. ત્રણ પ્રકારને શુદ્ધ કરું છું. એના બે બોલ લીધા. એક બોલ જઘન્યરત્નત્રયથી ઉત્કૃષ્ટ કરું છું અને નવપદાર્થરૂપ જે સાકાર છે બીજું, તેને હું છોડીને નિરાકાર કરું છું. ‘નિરાકાર-શુદ્ધ કરું છું.’ આહાહા...! છે એમાં? ત્રણ થયા.

જઘન્યને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું... આહાહા...! નવપદાર્થનો જે સાકાર છે એ બે. એને છોડીને હવે નિરાકાર કરું છું. ત્રણ. એ સામાયિકને ત્રણ પ્રકારે કરું છું એ આ રીતે. આહાહા...!

ઝીણો પાઠ આવ્યો. આહાહા...! મારી દશા જે જઘન્યરત્નત્રયની છે એને વધારું છું. આહાહા...! અને નવતત્ત્વની પરદ્રવ્યની જે શ્રદ્ધા છે, એ સાકાર છે, એને છોડીને હું નિરાકાર એકરૂપ આત્માની શ્રદ્ધા કરું છું. છે? ઓલા નવમાં પરદ્રવ્યની શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-આચરણ હતું. હવે 'નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ સ્વભાવરત્નત્રયના સ્વીકાર (-અંગીકાર) વડે નિરાકાર-શુદ્ધ કરું છું, એમ અર્થ છે.' અરે...! આવું ઝીણું છે. સમજમાં આવે છે કે નહિ? 'ચીમનભાઈ'! આકરી ગાથા છે.

સામાયિકને ત્રણ પ્રકારે કરું છું, કે જે કાંઈ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર મારા થોડા છે, એને વધારું છું અને નવતત્ત્વની ભેદવાળી જે શ્રદ્ધા સાકાર છે, તેને છોડીને હું નિરાકાર કરું છું. આહાહા...! એક અર્થ એ થયો. હવે પાછો એનો બીજો અર્થ. ત્રણ પ્રકારનો એક અર્થ થયો અને ત્રણ પ્રકારનો હવે બીજો અર્થ. આહાહા...! 'વળી (બીજી રીતે કહીએ તો), હું ભેદોપચાર ચારિત્રને અભેદોપચાર કરું છું...' શુભરાગનો વ્યવહાર વિકલ્પ જે છે, પંચમહાવ્રત આદિનો ભેદોપચાર... આહાહા...! એવાને છોડીને અભેદોપચાર કરું છું. નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર કરું છું. વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને છોડી અને નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને કરું છું. આમાં કેટલું યાદ રહે? લોઢામાં બધું યાદ રહે કળશમાં ને ઠીકણામાં. આહાહા...! એક ત્રણ પ્રકાર આ લીધા અને ત્રણ પ્રકાર આ. આહાહા...!

'ભેદોપચાર...' એટલે વ્યવહાર. ભેદ ઉપચાર છે ને? રાગમાં ભેદનો ઉપચાર કર્યો છે. સમક્રિતનો, જ્ઞાનનો. એ 'ચારિત્રને અભેદોપચાર કરું છું...' એને છોડીને નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપે કરું છું. આહાહા...! એ ભેદ ઉપચારચારિત્રને અભેદ ઉપચાર કરું છું. પાઠ તો આવી છે. શબ્દને સમજાવવું હોય તો શી રીતે સમજાવે? આહાહા...! જે હું ભેદમાં-રાગમાં છું, તેમાંથી અભેદ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન નિશ્ચય જે છે. પણ એ ત્રણ છે માટે અભેદ ઉપચાર છે. ત્રણ છે માટે અભેદ ઉપચાર છે. આહાહા...! એ ત્રણ અભેદ છે પણ એ વ્યવહાર છે. ઉપચાર એટલે વ્યવહાર. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને સેવવા, પર્યાયની અપેક્ષાએ કહ્યું. નીચે લખ્યું છે. ત્રણ ભેદ કેમ કહ્યા? કે લોકો પર્યાયથી સમજે છે માટે ત્રણ ભેદ કહ્યા છે. ૧૬મી ગાથામાં (સમયસારમાં). સમજાણું કાંઈ?

'અને અભેદોપચાર ચારિત્રને અભેદાનુપચાર કરું છું—' સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર એવા ત્રણ ભેદ છે. નિશ્ચયના, ડોં! પણ એ ત્રણ ભેદ છે એ અભેદ ઉપચાર છે. એને અભેદ અનુપચાર કરું છું. એ ત્રણના ભેદને છોડીને આત્મામાં એકાકાર થાવ છું. આહાહા...! આવું ઝીણું છે. આ સામાયિકની વાત ચાલે છે. આ દુનિયા સામાયિક લઈને બેઠી છે એ સામાયિક-સામાયિક નથી એ તો મિથ્યાત્વ છે. શુભભાવના ઠેકાણા નથી અને માને સામાયિક. ત્યાં તો એકલું મિથ્યાત્વ છે. પોષણ મિથ્યાત્વનું પોષણ. આહાહા...! અહીં તો અંદર જઘન્ય રત્નત્રય છે એને ઉત્કૃષ્ટ કરું, નવની પરદ્રવ્યની શ્રદ્ધા છે તેને છોડી અને સાકારને છોડીને નિરાકાર

કરું અને ભેદોપચાર ચારિત્ર જે વ્યવહાર છે, તેને છોડી અભેદરૂપ ઉપચાર કરું એટલે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ ભેદ. એને અભેદ ઉપચાર કીધો. એને છોડીને આત્મામાં એકાકાર થાઉં. એનું નામ અભેદ અનુપચાર.

મુમુક્ષુ :- અભેદ ઉપચાર એટલે નિર્વિકલ્પદશા થઈ ગઈ.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- આત્મા છે ઈ. આ અભેદ ઉપચાર કરવો છે ને? હજી આ પર્યાય દ્રવ્યને આશ્રયે કરવી છે ને એટલે એ તો અભેદ ઉપચાર છે એટલો.

મુમુક્ષુ :- એ વિકલ્પ થઈ ગયો ને.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- વિકલ્પ નથી. છે તો નિર્વિકલ્પ. પણ એટલો ઉપચાર છે ને? અભેદોપચાર કરે. આ આત્માને હું એકાકાર કરું છું એટલો પણ એમાં ભેદ છે.

મુમુક્ષુ :- આ નિર્વિકલ્પદશા છે?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- છે નિર્વિકલ્પ. પણ એ તો ભેદ અંદર આવે છે. આહાહા..! આ કળશટીકામાં આવે છે. ભેદજ્ઞાન વિકલ્પ છે. કેવળજ્ઞાનની પેઠે નિર્વિકલ્પ નથી. કળશટીકામાં. કળશટીકા. એ અહીંયાં વિકલ્પને છોડીને પણ હવે નિર્વિકલ્પ કરું છું. પણ નિર્વિકલ્પ કરું છું તો વસ્તુ છે તેને નિર્વિકલ્પ કરું છે એટલો એ ઉપચાર આવ્યો ને અંદર કથન. આહાહા..! અનુપચાર આવ્યો ઈ. ભેદ ન રહ્યો. અભેદ અનુપચાર આવ્યો. ત્યાં ઉપચાર ન આવ્યો. આત્મામાં અભેદ એકાકાર એ અભેદ અનુપચાર છે. અને નિશ્ચયથી દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ છે એ અભેદ ઉપચાર છે. કારણ કે અભેદ છે એ છતાં બેય વ્યવહાર છે. અને વ્યવહારરત્નત્રયનો વિકલ્પ જે છે એ તો સાકાર છે જ તે. આહાહા..!

અહીંયાં તો પર્યાયને અંદરમાં એકાકાર કરું છું એટલે અભેદ અનુપચાર કરું છું. એમ લેવું છે. નહિતર તો ખરેખર પર્યાય છે એ દ્રવ્યમાં ભળતી નથી કાંઈ. પણ પર્યાયનું એકલું અભેદપણું દ્રવ્ય ઉપર ગયું છે એથી એને અભેદ અનુપચાર કહ્યો છે. આહાહા..! એકકોર એમ કહે કે પર્યાયને અવ્યક્ત છે એ અડતું પણ નથી. 'સમયસાર'ની ૪૯ ગાથામાં, વ્યક્ત અવ્યક્તને જાણતા છતાં, એક સાથે જાણતા છતાં. વ્યક્ત એટલે પ્રગટ અને અવ્યક્ત એટલે દ્રવ્ય-ધ્રુવ. બેને એક સાથે જાણતા છતાં વ્યક્તને અવ્યક્ત સ્પર્શતું નથી. દ્રવ્ય પર્યાયને અડતું નથી. આહાહા..! અને ત્યાં ને ત્યાં પાછું ૨૦માં પ્રવચનસાર (અલિંગગ્રહણના બોલમાં) કહે, કે દ્રવ્યને પર્યાય અડતી નથી. પર્યાય દ્રવ્યને અડતી નથી. ઓલું કહ્યું દ્રવ્ય પર્યાયને અડતી નથી. ૨૦માં બોલમાં કીધું કે પર્યાય દ્રવ્યને અડતી નથી. જે અનુભવની પર્યાય થઈ, વેદનની પર્યાય થઈ, એ વેદનની પર્યાયમાં ધ્રુવ આવતું નથી. એ સામાન્યને એ અડતું નથી. વેદનમાં આવે તે જ હું આત્મા છું. પર્યાયમાં આવ્યો તે હું આત્મા છું. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- અહીં દ્રવ્ય પર્યાય અભેદ થઈ જાય છે એમ કહે છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- અહીં અભેદ થતી નથી. દ્રવ્ય ઉપર લક્ષ કરતા કાંઈ ભેદ રહેતો

નથી એટલી વાત. અભેદ અનુપચાર. એકલો દ્રવ્ય ઉપર લક્ષ થતાં, ભેદ... સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના ભેદ પણ લક્ષમાંથી છૂટી ગયા. ત્રણના ભેદ છે ત્યાં સુધી અભેદોપચાર છે અને છૂટી જતાં અભેદોનુપચાર છે. આહાહા...! આવી ભાષા હવે. વાણિયાને નવરાશ મળે નહિ ને આવી વાત આવી. વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્માનો માર્ગ આવો છે.

‘કુંદકુંદાચાર્ય’ કહે છે, કે મેં તો મારા માટે આ બનાવ્યું છે. એમાંથી ટીકા કરનારા નીકળ્યા વળી, એ ટીકા કરનારા એમ કહે, આની ટીકા કરનાર હું મંદબુદ્ધિ તે કોણ? એની ટીકા તો ગણધરદેવ અને પરંપરા આચાર્યથી ચાલી આવી છે. છે ને? આહાહા...! ગજબ વાતું છે. દિગંબર સંતોની વાતું. નાગા બાદશાહથી આઘા. એને દુનિયાની કાંઈ પડી નથી. આ દુનિયા સમતોલ રહેશે કે નહિ? આ સમાજ માનશે કે નહિ? માને ન માને એને ઘરે રહ્યો. વીતરાગ તત્ત્વ આ છે. આહાહા...! જરી ઝીણી ગાથા હતી.

એક તો મન-વચન-કાયાની સંશુદ્ધિથી હું એક મલિનતાને સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું. એમ આવ્યું ને? મન-વચન-કાયાની જે અશુદ્ધિ હતી તેને કાયાની અશુદ્ધિને ‘સંશુદ્ધિથી હું સમ્યક્ પ્રકારે તજું છું.’ આહાહા...! પછી કહ્યું કે સામાયિક કહેતા ત્રણ અર્થ છે. ‘સામાયિક, છેદોપસ્થાન અને પરિહારવિશુદ્ધિ...’ એક વાત. બીજા ત્રણ આ પ્રકાર છે. જઘન્યને ઉત્કૃષ્ટ કરવું, નવપદાર્થને સાકાર કરીને અને નિરાકાર કરવું. ત્રીજા એ અપેક્ષા છે. એ ત્રણમાં ત્રણ કાઢ્યા. ‘સામાયિક તું તિવિહં કરેમિ સવ્વં ગિરાયારં’ છે શબ્દ? નિરાકાર કરું છું. આહાહા... સાકાર અને નિરાકાર. એકકોર જ્ઞાન સાકાર, દર્શન નિરાકાર એ જુદી ચીજ. આ જુદી ચીજ. નવતત્ત્વના ભેદવાળું જ્ઞાન તે સાકાર અને અભેદવાળું તે અંદર... આહાહા...! નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાનવાળું તે નિશ્ચય, તે નિરાકાર. આહાહા...!

આ નિરાકાર એટલે દર્શન અને સાકાર એટલે જ્ઞાન. એ અહીં લેવું નથી. નહિંતર તો સાકાર એટલે જ્ઞાન અને નિરાકાર એટલે નિર્વિકલ્પ દર્શન. જ્ઞાન એ સવિકલ્પ છે સાકાર. સવિકલ્પ એટલે સ્વપરને જાણે છે ને એ વિકલ્પ. વિકલ્પ એટલે રાગ એમ નહિ. એનો વિકલ્પ સ્વભાવ જ છે. સ્વપરને જાણવું એવો સવિકલ્પ સ્વભાવ છે. અહીં કહે છે, કે હું નવતત્ત્વના ભેદરૂપ પરદ્રવ્ય છે એ... આહાહા...! એ નવપદાર્થમાં મોક્ષ આવ્યું. સંવર-નિર્જરા આવી. એને પરદ્રવ્ય કીધું. છે? આહાહા...! નવપદાર્થ ઉપર દ્રવ્ય... આહાહા...! છતાં ભેદ પડ્યા ને નવ? એ શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-આચરણરૂપ રત્નત્રય સાકાર છે એટલે સવિકલ્પવાળા છે. આહાહા...! રાગસહિત એ છે. ધીમે ધીમે સમજવું, ભાઈ! આહાહા...!

સર્વજ્ઞદેવ ત્રિલોકનાથ એની વાણી કેવી હોય? આહાહા...! એની ગંભીરતાનો પાર નહિ. જેની ઊંડપનો પાર નહિ, જેની શક્તિના સંગ્રહનો પાર નહિ, જેની શક્તિના સામર્થ્યનો પાર નહિ. શક્તિનો સંગ્રહ કેટલો એનો પાર નહિ અને એની શક્તિના સામર્થ્યનો પાર નહિ. આહાહા...! એવું જે ભગવાન આત્મતત્ત્વ. આહાહા...! એને ઉત્કૃષ્ટ કરું છું એ વસ્તુ

છે અને 'નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ...' નિરાકાર કરું એ પણ હજી જરી ભેદ છે. આહાહા...! પછી ભેદોપચારને છોડી અભેદ ઉપચાર કરું છું. છોડીને અહીં નથી પણ હું ભેદોપચાર ચારિત્રને અભેદોપચાર કરું છે. રાગમાં વિકલ્પ છે, પંચમહાવ્રત સમકિત સહિત છે, હોં! સમકિત સહિત પંચમહાવ્રતના વિકલ્પ છે એ સાકાર છે એને નિરાકાર કરું છું.

આહા! સ્વભાવરત્નત્રય 'નિજ સ્વરૂપનાં શ્રદ્ધાન-જ્ઞાન-અનુષ્ઠાનરૂપ સ્વભાવરત્નત્રયના સ્વીકાર (-અંગીકાર) વડે નિરાકાર-શુદ્ધ કરું છું,...' નિરાકારનો અર્થ એ શુદ્ધ કરું છું. આહાહા...! ઓલામાં સાકારનો અર્થ સવિકલ્પ કરું છું. સાકારનો અર્થ સવિકલ્પ કરું છું. નિરાકારનો અર્થ શુદ્ધ કરું છું. છે? આહાહા...! 'એમ ત્રિવિધ સામાયિકને (-ચારિત્રને) ઉત્તરોત્તર સ્વીકૃત (અંગીકૃત) કરવાથી...' આહાહા...! એ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનસહિતની વાત છે. સમ્યગ્દર્શન વિના સામાયિક-જ્ઞામાયિક હોય નહિ. પૌષ્ઠ પડિક્કમણા એ બધા એકડા વિનાના મીંડા છે. સમ્યગ્દર્શન વિના... આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન શું છે એ વાત તો ચાલતી જ નથી. એ તો દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા કરો, પછી વ્રત કરો થઈ રહ્યું. આ વાણિયા બધા વેપારમાંથી નવરા ન હોય એટલે જય નારાયણ કહે ઇ. આહાહા...! આવો માર્ગ છે. કેટલી ટીકા કરી જુઓને! 'પદ્મપ્રભમલધારિદેવ' મુનિ.

'એમ ત્રિવિધ સામાયિકને (-ચારિત્રને) ઉત્તરોત્તર સ્વીકૃત (અંગીકૃત) કરવાથી...' એક પછી એક નિર્મળ કરવાથી 'સહજ પરમ તત્ત્વમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' સહજ પરમતત્ત્વ ભગવાન આત્મા, એકલો આનંદનો ગોળો છે, જ્ઞાનનો ગોળો છે, આનંદનો સાગર છે. અખંડ આનંદનો દરિયો છે. એવો જે ભગવાન આત્મા એવું 'સહજ પરમતત્ત્વ...' સ્વભાવિક પરમતત્ત્વ છે, તેમાં 'અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' ફરે નહિ એવી સ્થિતિરૂપ 'સહજ નિશ્ચય ચારિત્ર હોય છે—' લ્યો. આહાહા...! આ રીતે અંદરમાં અભેદ જતાં સહજ અવિચળ સ્થિતિરૂપ નિશ્ચયચારિત્ર, સાચું ચારિત્ર હોય છે. એ ચારિત્ર તે મોક્ષનો માર્ગ છે. આહાહા...!

'કે જે (નિશ્ચયચારિત્ર) નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી નિરાકાર ચારિત્ર છે.' વિકલ્પ રહિત છે એમ કહેવું છે. 'નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી...' જુઓ! નાખ્યું પાછું એ. એ ૧૦૨ ગાથામાં નાખ્યું હતું, કે ત્રિકાળ નિરુપાધિસ્વરૂપ ભગવાન છે, તેથી નિરાવરણ એવું જ્ઞાનદર્શનના લક્ષણથી તે લક્ષિત થઈ શકે છે. ત્રિકાળી નિરુપાધિતત્ત્વ ભગવાન, એ નિરાવરણ જ્ઞાનદર્શન, એના લક્ષણથી લક્ષિત થઈ શકે છે. આહાહા...! એ અહીંયાં એમ કહ્યું, જુઓ! 'નિશ્ચયચારિત્ર) નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી...' તત્ત્વમાં લીન હોવાથી 'નિરાકાર ચારિત્ર છે.' તત્ત્વમાં લીન હોવાથી. શુદ્ધ, અખંડ, અભેદ તત્ત્વ જે કહ્યું... આહાહા...! 'સહજ પરમ તત્ત્વમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' એમ કહ્યું. સહજ સ્વભાવિક પરમ તત્ત્વમાં અવિચળ- ન ફરે એમ. એવી 'સ્થિતિરૂપ સહજ નિશ્ચયચારિત્ર હોય છે—કે જે (નિશ્ચયચારિત્ર) નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી...' બેય વાત કરી.

એક તો પોતે નિશ્ચય કીધું. કીધું ને? 'સહજ પરમ તત્ત્વમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' એ વસ્તુસ્થિતિ. એમાં. આહાહા..! 'સહજ પરમ તત્ત્વમાં...' એ વસ્તુ કીધી. 'અવિચળ સ્થિતિરૂપ સહજ નિશ્ચયચારિત્ર હોય છે...' એ પર્યાય કીધી. અને તેથી 'નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી...' એ નિરાકાર વસ્તુ જે છે એ વસ્તુ નિરાકાર હોવાથી, એમાં લીન હોવાથી 'નિરાકાર ચારિત્ર છે.' ૧૦૨ મી ગાથામાં કીધું એ. ૧૦૨ ગાથામાં પહેલા કીધું ને. આહાહા..! શું કહ્યું એ. કે સહજ પરમાત્મા નિરાકાર શુદ્ધ ચૈતન્ય છે. એમાં સાકાર એટલે વિકલ્પ-બિકલ્પ છે નહિ. એવો જે નિરાકાર પ્રભુ... આહાહા..! એને પર્યાયમાં નિરાકાર ચારિત્ર થાય છે. એ નિરાકાર ચારિત્રથી નિરાકાર વસ્તુમાં સ્થિર થાય છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ આમાં? વસ્તુ બેય નિરાકાર લીધી.

નિશ્ચય ચારિત્ર નિરાકાર અને નિરાકાર તત્ત્વ. એ નિરાકાર નિશ્ચયચારિત્ર નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન થાય છે. આહાહા..! નિરાકાર એવું તત્ત્વ, એ રાગથી તેમાં લીન થઈ શકાતું નથી. વ્યવહારરત્નત્રયથી એમાં લીન થઈ શકાતું નથી. આ છેલ્લો સરવાળો કર્યો. આહાહા..! આવું સ્વરૂપ.

મુમુક્ષુ :- નિરાકાર અને અભેદ એક જ વાત છે?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- એક જ. વસ્તુ અંતર એક. નિર્વિકલ્પ વસ્તુ તે નિરાકાર વસ્તુ. અભેદ વસ્તુ તે નિરાકાર. અભેદ વસ્તુ તે અભેદભાવથી સ્થિર થાય છે. નિર્મળ નિરાકાર અભેદ વસ્તુ છે, તે નિરાકાર પર્યાયથી ત્યાં સ્થિર થાય છે. નિજાકાર પર્યાયથી ત્યાં અંદર અવિચળમાં સ્થિર થાય છે. આહાહા..! આ સામાયિકની વાત ચાલે છે. અત્યારે તો સામાયિકમાં આઠ વર્ષની છોડી બેસી જાય. પાંચ સામાયિકને પરચરંગી કરીને બેઠા. પછી શેઠિયાઓ રૂપિયો, બેરૂપિયા, પતાસા, પેંડા આપે. એટલે માણસ વધારે બેસે. અરે..! ભાઈ! હજી સામાયિક કોને કહેવી તે સાંભળી નથી, બાપુ! આહાહા..!

અહીં તો સમતાનો પિંડ, પ્રભુ! એ સમતા દ્વારા જણાય છે. બીજી રીતે કહીએ તો શુદ્ધોપયોગસ્વરૂપ આત્મા ત્રિકાળ એ વર્તમાન શુદ્ધોપયોગ દ્વારા જણાય છે. આહાહા..! નિરાકાર વસ્તુ ભગવાન તત્ત્વ, તે નિરાકાર ચારિત્રથી સ્થિર થાય છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- અભેદ ઉપચાર ને શુદ્ધ પરિણતિ અને અભેદ ઉપચારમાં શુદ્ધોપયોગ બેય એક થયું?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- એ શુદ્ધોપયોગ છે. અભેદ જે ઉપચાર છે એ શુદ્ધોપયોગ છે. પછી એકાકાર થઈ જાય છે તે અભેદ અનુપચાર છે. કાલે કહ્યું હતું. સ્વાસ્થ કહો, સાધન કહો, એ સંબંધે એને શુદ્ધોપયોગ કહેવાય છે. સામ્ય કહો. 'પ્રવચનસાર'માં શરૂઆતમાં આવે છે. સામ્યને અંગીકાર કરું છું. એ સામ્ય એટલે શુદ્ધોપયોગ છે. આહાહા..! પહેલા શરૂઆતમાં આવે છે. 'કુંદકુંદાચાર્ય' કહે છે, હું તો સામ્યને અંગીકાર કરું, શુદ્ધોપયોગને અંગીકાર કરું.

આહાહા...! ટીકા કરે છે તો પરમ શુદ્ધોપયોગને અંગીકાર કરું છું. વળી પરમ ઓલામાં નાખ્યું. આચાર. જ્ઞાન આચાર, દર્શન આચાર... તપઆચાર, વીર્યાચાર (ચારિત્રાચાર) વિગેરે. આહાહા...!

શુદ્ધોપયોગ કહો, સમતા કહો, વીતરાગતા કહો, પર્યાયની દ્રવ્ય તરફની એક્તા કહો, એ બધું એક અર્થમાં છે. એ શુદ્ધોપયોગ અને સમતાની આ બધી ટીકાઓ છે. આહાહા...! એનું આ બધું વિવરણ અને વિવેચન છે. આહાહા...! સમતા. પુણ્ય પરિણામ દયા, દાન છે એ વિષમતા છે. એ એનો સ્વભાવ નથી. માટે એનાથી તે જણાય એવો નથી. આ મોટો વાંધો અત્યારે નડે છે. દ્વિગંબર સંપ્રદાયને નડે છે. વ્યવહાર શુભરાગ એ શુભરાગ એની ચીજમાં નથી. એની ચીજમાં નથી, એનાથી તે ચીજ પ્રાપ્ત થાય એમ નથી. એની ચીજમાં તો વીતરાગતા છે. શુદ્ધોપયોગ ભર્યો છે. તો એ શુદ્ધોપયોગથી પ્રાપ્ત થાય. વીતરાગભાવ વીતરાગ પર્યાયથી પ્રાપ્ત થાય. પણ કષાયભાવ સ્વરૂપ ભગવાન અકષાય પરિણામથી પ્રાપ્ત થાય. સકષાય પરિણામથી પ્રાપ્ત ન થાય. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ઘડીક કહો છો કે ભેદ ઉપચારથી અભેદ ઉપચારમાં જાય છે પછી...

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- એ અભેદ અનુપચાર એ વસ્તુ થઈ. ઓલામાં દ્રવ્ય અને પર્યાય બે ભેદ રહ્યા ને. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર નિશ્ચય અને આત્મા. એવા બે ભેદ રહ્યા. ‘સમયસાર’ની ૧૬મી ગાથામાં કહ્યું ને? ‘દંસણગાણચરિતાણિ સેવિદવ્વાણિ સાહુણા ગિચ્ચં’ સાધુએ ત્રણ સેવવા, કે આમ કેમ કહ્યું? કે ભાઈ! લોકો પર્યાયથી સમજે છે માટે પર્યાયથી વાત કરી છે. પર્યાય એ કોણ? નિશ્ચય, હોં! સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર નિશ્ચય તે. બાકી ‘તાણિ પુણ જાણ તિણિ વિ અપ્પાણં ચેવ ગિચ્ચયદો’ ત્રણ નહીં પણ એક જ આત્મા. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ત્યાં ત્રણ ભેદને તો મેચક કીધા.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- મેચક કહો કે ભેદ કહો, મેલ કહો કે વ્યવહાર કહો. એ ૧૬મી ગાથામાં કહ્યું. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના ભેદ કરવા એ મેચક-મેલ છે. મેલ કહેવાની રીત છે એવું લખ્યું છે. આહાહા...! આકરું કામ છે. એક-એક બોલે...

હેય ઉપાદેય કહેવું તે વ્યવહાર છે. એકલો ભગવાન શુદ્ધચૈતન્ય આનંદકંદદઘન, એનો આશ્રય લેવો એ જ વસ્તુ. ચૈતન્યચમત્કાર અનંતગુણની ગુણી, અનંતગુણની ગુણી. આ તમારે ચોખાની ગુણી હોય છે ને? એ ચોખા જુદા અને ગુણી જુદી. આ તો અનંતગુણનો ગુણી. આહાહા...! અનંતગુણથી ભરેલો ગુણી. પણ ઓલા ચોખાનો કોથળો જુદો. એમાં ગુણ અને ગુણી જુદા નથી કાંઈ. આ પ્રદેશ બેયના એક છે. પર્યાયના પ્રદેશ જુદા કહેવાય છે. ગુણ અને ગુણીના નહિ. આહાહા...! છેલ્લું શું કીધું?

‘એમ ત્રિવિધ સામાયિકને (—ચારિત્રને) ઉત્તરોત્તર...’ વ્યવહાર છોડીને નિશ્ચય, નિશ્ચય છોડીને અભેદ અનુપચાર. એમ ‘સ્વીકૃત (અંગીકૃત) કરવાથી સહજ પરમ તત્ત્વમાં...’ સ્વભાવિક

ભગવાન આત્મા એમાં 'અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' ન ફરે એવી સ્થિતિરૂપ 'સહજ નિશ્ચયચારિત્ર હોય છે—' એનો ખુલાસો કર્યો. લીટી કરી એટલે એનો અર્થ 'કે જે (નિશ્ચયચારિત્ર) નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી...' નિશ્ચયચારિત્ર એને કેમ કહ્યું? કે 'નિરાકાર તત્ત્વમાં લીન હોવાથી એ નિરાકાર ચારિત્ર છે.' નિરાકાર ચારિત્રમાં વસ્તુ છે વસ્તુ, એમાં 'લીન હોવાથી નિરાકાર ચારિત્ર છે.' એને વિકલ્પ નથી, રાગ નથી, ભેદ નથી. આહાહા...! આ ચારિત્ર મુક્તિનું કારણ છે. બીજું ચારિત્ર, પંચમહાવ્રત અને લુગડા ફેરવ્યા, નગ્ન થયા માટે ચારિત્ર થઈ ગયા... આહાહા...! વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)